

EVANGYÉLIOMI PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt negyedévre 1 frt 50 kr. — Hirdetések díja: száz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. 3-knál 70 kr. bélyegdíj 30 kr; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadtatnak el. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utcza, 1078. sz. a. intézendők.

 Azon tisztelt lappártoló előfizetőket, kiknek előfizetésük szeptember hó végével lejár, annak megújítására bizalommal kéri a

szerkesztő.

A felekezeti iskolaszék a prot. egyházban.

Általános ismerve van, hogy a népiskolai hatóságokról szóló 1876. évi 28. t. cz. valamennyi, az iskolát fenntartó hitközségre nézve is rendelte az iskolaügyeket vezető iskolaszékek alakítását. A törvénynek ezen rendeletét felekezeti szempontból is csak örömmel lehet üdvözölni, mert nemes intentiója az iskolák ügyét értelmes, gondos ápolás tárgyává tenni, felekezeti iskoláinknak s ezáltal természetszerűleg egyházunknak felvirágoztatására és jövőjének biztosítására jótékony behatással leend.

Nekünk protestánsoknak tehát legsajátabb és legközelebbi érdekünkben fekszik a törvény ezen rendeletének — összhangzólag sajátos preszbiteri alkotmányunkkal — eleget tenni.

A zólyomi ág. h. ev. esperesség ez okból az 1876. szept. 27-én tartott közgyűléséből azon felterjesztést menesztette a bányakerülethez, „miszerint ez az egyházegyetemnél e tekintetben határozott és kimerítő szabályzatnak mielőbbi elkészíttetését szorgalmazza.“ A kerület ezen felterjesztést nem tárgyalta, alkalmasint azon — csak részben megálló okból, hogy ezen ügy azért nem sürgős, mert van erre hivatott közegünk t. i. a preszbiterium.

Időközben leérkezett a kultuszminiszteriumnak 1876. évi szept. 2-án 20,311. sz. a. rendelete, mely a felekezeti iskolaszékek felállítását sürgetőleg kívánja s egyúttal azoknak hatáskörét a törvény fonalán a fővonalokban meghatározza; (természetesen szabadságot hagyván az egyházaknak mindabban, mit egyházi alkotmányuk létfeltétele követel).

A zólyomi esperességnek iskolatanácsa az én csekélységemet bizta meg azzal, hogy a felekezeti iskolaszékeknek életbeléptetése tekintetéből dolgozzam ki egy tervezetet, mely úgy a törvény kellékeinek valamint egyházi szerve-

zetünk s érdekünknek eleget tenne. Ennek megfelelőleg beterjesztettem a munkálatot,*) melyet az esp. iskolatanács s utána az aug. 28-iki esperességi gyűlés is egy-két megtoldással elfogadott, úgy hogy az e dolgozat értelmében szervezett iskolaszékek a zólyomi egyházakban már ez iskolai évben életbe lépnek.

Közlöm e tervezetet kivált azon okból, hogy a felekezeti iskolaszékek kérdését, mely iránt az eddig nyilatkozott esperességi gyűlések egymástól felette elágazó véleményben vannak, szélesebb körben tegyem megvitatás tárgyává; hogy kimutassam, miszerint külön iskolaszékek felállítása autonóm szervezetünk legkisebb megsértése nélkül eszközölhető, sőt saját iskoláink érdekében kívánatos; és végül, hogy némileg elősegítsem az e tekintetben is kívánatos egyöntetőséget.

Magától értetik, hogy csak hálával fogadok minden jóakaratu bírálatot, figyelmeztetést, hibáztatást vagy utbagazítást — ha nem jut e szerény közlemény, mint az nem ritkán fontosabb kérdésekkel is történni szokott — az agyonhallgattatás sorsára.

Mielőtt igénytelen tervezetemet közölném, legyen szabad röviden azon általános elvek iránt nyilatkozzom, melyek e munkánál vezettek.

Az iránt tisztában lesz mindenki, hogy felekezeti ügyünk rendszeresen, gondosan kezeltesék gyülekezeteinkben. A főkérdés itt mindenekelőtt csak az lehet: bizassék-e az iskolaügy vezetése a stricte egyházi ügyek kezelésére hivatott preszbiteriumra, avagy alakittassék-e minden egyházban külön iskolaszék? Én nem kívánom az iskolaügyet a preszbiterium gondozására bizni. Sokan vannak, sokat beszélnek és keveset tesznek. Én azt tartom, hogy minden tekintetben előnyös lenne, ha az iskolaügy egy kevés, értelmes, lelkes tagból álló testületre bízatik, azaz külön iskolaszékekre, melynek lelke a pap lenne. Ettől függ minden. Hivatkozom nézetem igazolásául azon számos egyházra, mely iskolaügyét nem a preszbiterium, hanem

*) Czime „az ág. h. ev. iskolaszékek szervezete a zólyomi esperességben.“ Igyekszünk tért adni mielőbb a tervezetnek.

külön iskolai szék által kezelteti — és esze ágában sincs e gyakorlattól eltérni azért, mert ezen intézmény hasznos voltát iskolaügyén látja bebizonyítva.

Midőn azonban egyházi szervezetünkbe az iskolaszékek intézménye által új közeg hozatik be, szükséges, ennek az illető helyet is kijelölni szervezetünk keretében. Nevezetesen azon kérdés állt elő: alárendeltessék-e az iskolaszék a presbitériumnak, avagy egyenesen a közgyűlésnek? Én ez utóbbit óhajtom, egyrészt azon elv folytán, hogy a választott a választónak felelős, a közgyűlésileg választott iskolaszék tehát a közgyűlésnek legyen felelős; (dolgozatom 10. §-a) másrészt pedig azért, hogy, ha az iskolaszéket a presbitériumnak nem mellé, de alárendeljük, lesz iskolaügyekben egy egyházközség kebelében három forum: iskolaszék, presbitérium, közgyűlés — a mi szerény nézetem szerint anomalia is, ros is, hátrányos is. — Kettő is sok. Itt is hivatkozom azon egyházakra, melyeknek iskolaszékei — az iskolaügynek csak javára — függetlenek a presbitériumtól. Nevezetesen ennek jótékony voltát legközelebről t. i. saját egyházamban szemlélem, tapasztalom.

Külön iskolaszékek felállítása szükségessé teszi — meggyőződésem szerint, — külön iskolai gondnoknak választását, ki az iskola vagyonát, bevételeit és összes kiadásait kezeli. Nem látok ebben semmi hátrányost, hanem csak előnyöst, és mindenesetre jobbat az eddigi gyakorlatnál, melyszerint az egyházi gondnok (pénztárnok) az egyházi pánztárból fedezett minden iskolai szükségletet. Nagyön természetes, hogy az iskola fenntartásának kötelessége ezentúl is az egyházé marad. De miért nem adhatná át az egyház kezelés és elszámolás végett az iskolai gondnoknak azt, mit iskolájának fenntartására áldoz? Hiszen az egyházra nézve egészen közömbös az, vajjon a stricte sensu egyházi, avagy az iskolai gondnok kezeli és elszámolja-e ezen összeget? A főczél, hogy t. i. az egyház által iskolájára áldozott összeg az egyház számadásaiban is képviselve legyen, el lesz érve ezentúl is; de el lesz érve egyuttal az is, hogy lesznek külön iskolai számadásaink, melyek az iskola anyagi részének egészen tiszta képét nyújtandják, hogy tehát az utolsó fillérig positive tudhatni fogjuk, mennyibe kerülnek iskoláink, a mi az eddigi gyakorlatnál, hol az egyházi és iskolai bevételek és kiadások közösen kezeltetnek, alig lehetséges. A mennyiben azonban éppen ezen pontnál tekintettel kellett lenni oly kisebb egyházakra, melyekben nem mutatkoznék czélszerűen kivihehetőnek, az egyházi gondnokon kívül még egy külön iskolai gondnokot is választani, tervezetem megengedi, hogy az egyházi gondnok is lehessen iskolai gondnok, csak hogy ezen esetben is az iskolai számadások a tisztán egyháziaktól külön vezetessenek.

A főügyelet természetesen az iskolaszékek intézmé-

nye mellett is magának az egyháznak kezében marad és tekintve iskoláinknak az egyházzal való elválaszthatlan összefüggését — maradnia kell. Hiszem, hogy igénytelen tervezetem is mindenben tökéletesen biztosítja az egyháznak autonóm jogát.

Kelt Besztercebányán, 1877. évi szept. 3-án.

Mockovcsák János,

ev. lelkész, esp. jegyző.

A tiszai ág. h. ev. egyházkerület ezévi közgyűlése.

(Vége.)

A gyűlés egyéb nevezetes tárgyai a következők:

A kormányrendeletek közül különösen 2 költött fel élénkebb érdeklődést.

Az egyik a vallásügyi miniszternek azon leirata, melyszerint a göllniczi ev. lelkésznek azon eljárását, hogy egy protest. apának és r. k. anyának leánygyermekét a szülék kívánságára confirmálta, törvénytelennek nyilvánítja s őt hasonló eljárásoktól a jövőre is eltiltja. A gyűlés tekintettel arra, hogy a miniszter eddigelé ehhez hasonló eseteket már több ízben vett egyszerűen tudomásul, hogy az 1868. LIII. t. cz. világosan mondja, miszerint az eddig kötött házasságokból született gyermekek azon törvény szabványa alá esnek, mely akkor érvényben volt, a jogérvényesen soha hatályon kívül nem helyezett 1848. XX. t. cz. pedig a viszonyosságot világosan minden vallási ügyekre kiterjeszti: ezen ügyet mint komoly sérelmet kívánja az egyetemes gyűlés utján orvosoltatni.

A másik kultuszminiszteri rendelet, mely élénk vitára adott alkalmat, kijelenti, hogy a felekezeti hatóságok által adott osztályösszevonási és osztályugratási engedélyek csak akkor birandanak más felekezetek s az állam tanhatóságai előtt érvénynyel, ha azok a közoktatási minisztériumhoz felterjesztve s azáltal helybenhagyva lesznek. Némelyek, oly értelmet adván a leiratnak, hogy, ha valamely ifju a mi egyházi hatóságunktól nyerve engedélyt arra, miszerint nyomós okoknál fogva p. o. egy év alatt 2 évi tanfolyamból tehessen vizsgát, e vizsgákat ezen nálunk nyert engedély alapján más felekezet vagy az állam iskoláiban óhajtaná tetteleg letenni, ott e vizsgákat csak akkor legyenek kötelesek elfogadni, ha a nálunk nyert engedélyt a közoktatási minisztérium is megerősíti, ezen kormányi intézkedésben nem igen láttak reánk nézve sérelmet, de a gyűlés többsége mégis aggodalmasnak találván a dolgot, azt az egyetemes gyűlés elébe terjeszti.

A tiszántúli és dunántúli ref. szuperintendentiáknak a zsinattartás iránti közös intézkedésre felhívó megkereséseit, mint az érdekközösség és testvéri kapocs élénk s örvendetes tudatának tanuságát örömmel fogadta ugyan, de azon már régebben kimondott nézetéhez, hogy a zsinattartást mindaddig míg az állam s egyház közötti viszony

törvény útján szabályozva és tisztába hozva nem leszen, reánk evang. protestánsokra nézve célravezetőnek nem tartja.

Az államssegélyt illetőleg a lehangoltságra, melyet a törvényhozás azon intézkedése okozott, hogy az évről-évre 5%-val csökkenni fog, míg így 20 év múlva egészen meg fog szünni, legalább némi gyér vigasztalásul szolgáltak elnök-felügyelő ur önagyméltóságának ama — különben csak egész általánosságban tartott szavai, melyekkel a gyűlést felhívta, nyugodnék belé ezen most elkerülhetlen és szükséges megszorításba, mely remélhetőleg egy szebb s biztosabb jövőhöz képezi az elkerülhetlen átmenetet.

Az eperjesi theol. intézethez a Pozsonyba átköltözött Schneller István helyére Baucsó István jelenleg a német egyetemeken tanuló szép készültségű ifju választatott meg.

Az eperjesi jog a k a d é m i á n a k ujbóli felállítása élénk óhaj gyanánt tárgyalatván a tett költségvetés szerint a 11000 frtnyi évi szükségletre még csak 4000 frtnyi fedezet levén 7000 frtnyi hiánnyal szemben kimutatható az e célra fennálló bizottság újabb források keresésére utasított egyrészt, másrészt az ügy, mint tágabb értelemben az egyetemes ev. egyházat érdeklő, az egyetemes gyűlés pártolásába is fog ajánlatni.

Heves vitára adott még okot a nyiregyházi egyház és gimnázium ügye. A város által az ág. ev. alimnázium javára alapítványozott 100,000 frt kamataiból ugyanis az egyház és gimn. kormányzó tanács kölcsönös beleegyezése folytán már évek óta 1000 frt a népiskolák fentartására fordítatik s ezen intézkedéshez, illetve az alapítvány ezen módosításához az alapító város képvisellete is megadta, mint egyik tényező a szerkesztést. A képvisellete egy tagja azonban a határozatot felebbezván a megyére, ez az ügyet az autonom egyházi főhatósághoz a kerülethez tette át, innét véleményadás végett a hegyaljai egyházmegegyéhez küldetett le az ügy, mely egyházmegegye a város és egyház közt létrejött kölcsönös egység helybenhagyását, illetve az 1000 frtnak a népiskolák javára való meghagyását véleményezi, de a kerület, élénk vita után, nem találván az alapítványlevél módosítását még mindig eléggé indokolva, az ügyet bővebb indokolás és megvilágítás céljából még egyszer leküldte az egyházmegegyéhez. Vajjon, ezen ulyssesi vándorlás után, mikor s miként érendi el a sok port felvert ügy végmegoldását?

A komoly tanácskozmányok mellett nem hiányzott a gyűlés tartama alatt a kedélyes élvek sem. — A gyűlés előestéjén a városi fürdőkertben rendezett ismerkedési estélyt s a gyűlés első napján a vendéglő termében feltalált közeledet kedélyes társalgás és toasztok fűszerezék ez utóbbiaknak, mint mindig úgy most is, koronáját a korra öreg, de lélekben s szíven fiatal Kalchbrenner Károly XIII. szépesi városi főesperesnek verses német hörpigője képezé. Az öreg ur ezuttal magamagát multa felül s csak sajnálni tudom, hogy azt, mely különben már nyomtatásban is megjelent mint mindig, évenként legalább 100 frtot hozván be a nyugdíjintézet javára, a csupán magyarul értő közönség nem élvezheti. Legsikerültebb helyei voltak midőn a „ruszki mir“ levelezőjét kereste az abrosz alatt, nehogy torpedókat csempészsen a törökbarát közönség zsebeibe s midőn a jelenvolt minisztert interpellálta, mit szándékozik tenni, hogy Göllnicz városa újra pénzhez jusson? A miniszter, beletalálván magát a tréfába, szeretetre méltó bonhommiával válaszolt mondván, hogy bár kecsgette magát, miszerint az interpellációk ostromától legalább az országgyűlés megnyitásáig

bátorságban lesz, de erre az egyre mégis kénytelen megfelelni és pedig, úgy véli, hogy megnyugtatólag, oly értelemben, hogy Göllnicz még vasutat is kaphat, ha maga is hozzájárul a költségekhez. Erre az interpelláló felállván, az újabb toasztot váró s hangosan „halljuk“-ozó közönséget annak comicus komolysággal adott kijelentésével tréfálta meg, miszerint „csak annyit akar mondani, hogy a miniszter válaszával meg van elégedve.“

Este csinos műkedvelői hangverseny rendeztetett a vendégek tiszteletére, melyet vidám táncmulatság követett.

Általában a vendégszerető göllnicziek mindent megtettek, hogy jól találjuk magunkat körükben s azért a legszívélyesebb emlékekkel távozva körükből kívánjuk búcsúzóul, hogy sokáig éljenek. △

B E L F Ö L D.

A dunáninnyi ág. hitv. ev. egyházkerületnek szept. 12. és 13-án Pozsonyban tartott ezévi közgyűlése.

A dunáninnyi ev. egyházkerület ezidén Pozsonyban tartotta rendes közgyűlését szept. 12. és 13-án. Nyolcz órakor reggel istenitisztelet volt a német templomban, mely alkalommal oltár előtt a pozsonyi német lelkész és érdemült esperes R a a b e Á g o s t o n mondott imát és áldást, szószékről beszédet a limbachi lelkész S c h á r b e r t Á r m i n tartott német nyelven, mely beszéd a gyámintézetet a jelenvoltak figyelmébe hathatósan ajánlotta. Templom után a gyűlés tagjai bementek a könyvtári terembe és megnyitották a gyűlést. Elnökök: főt. és nagyságos G e d u l y Lajos szuperintendens és m. k. tanácsos és a legidősb esperességi, illetőleg pozsonyi felügyelő és ügyvéd M o s s ó c z y L a j o s m. kir. tanácsos urak.

Első teendője volt a gyűlésnek, a boldogult Frecska Lajos egyházkerületi jegyző helyének betöltése. Annálfogva magyar egyházkerületi jegyzőknek választattak: Dr. M u d r o n Mihály pozsonyi ügyvéd és T r s z t y e n s z k y Ferencz pozsonyi magyar-tót lelkész és theologia tanára.

Azután megkezdődtek a tanácskozások a tavalyi egyházkerületi és egyetemes gyűlés jegyzőkönyveinek nyomán. Ezek igen hosszú nyultak s nagyjából az egyházkerület belügyei körül forogtak. Ha azokat egyenkint sorolnók elő, az egész lapot kellene igénybe vennünk. E tárgyalások közül csak a fontosabbakat emeljük ki:

Az egyházkerületi adó új kulcs szerint szabályoztatott. Ezentúl minden esperesség egyenlően fizet, fejenként egy-egy krajczárt; a hiány az államssegélyből pótolatik. Jó benyomást tón a gyűlésre az egyházkerület pénztárnokának J e s z e n s z k y József urnak azon jelentése, hogy az egyházi adóval hátralékban volt egyházak az ő régi adósságaikat részint már teljesen befizették, részint ha volt is némi hiány, az ki van egyenlítve.

A Liptószentmiklóshoz tartozó főkegyháznak A n d r á s f a l v á n a k iskoláját a m. kormány múlt évben mint zugiskolát megszüntette. Jelenleg azonban az illető főkegyház iskoláját a m. kormány rendes iskolának ismerte el. E tény az egyházkerületi gyűlés által örvendetes tudomásul vétetett.

Miután az egyházkerületeknek csak két esperességben vannak szabályai, melyek szerint intézik is ügyeiket, a kerület múlt évben egy bizottságot nevezett ki, mely közszabályokat dolgozna ki. Ily szabályokat a lipitói esperes B a l t i k Frigyes ur dolgozott ki, melyek alapján a bizottság O s z t r o l u c z k y G é z a felügyelő urnál Nemes-Podhragyon ül össze, és azokat végleg megállapítja.

A b a z i n i egyház évek előtt községivé változtatta át iskoláját; e szerint tanítója U l r e i c h u r is községi tanítóvá lett. A hivány alapján Ulreich urnak szállása volt egy árvaintézetben és ezen intézettől még 200 frtot is huzott. Az egyház elvonta tőle a 200 frtot, de Ulreich ur pör útján megnyerte a 6 év óta tőle megtagadott pénzjárdékot. Most a szállástól is meg akarják őt fosztani és az intézetet egy időre felfüggeszteni, míg az alapítónak akarata, hogy t. i. 12 gyermek neveltessék benne, a kamatok gyűjtése által, teljesedik. A szállás ügyében már a pozsony megyei esperesség járt el és Ulreich ur részére döntötte el az ügyet; a kerület pedig jóváhagyta. Az intézet nem eléggé indokolt felfüggesztése iránt, miután 30 év óta folyton hat-hat gyermeket neveltek benne, vizsgálatot tartani az esperesség biztatott meg, végre az intézet alapítványainak megvizsgálása végett egy külön bizottság választott, melynek tagjai nagyrészt pozsonyiak, Mosonyból B o d i c z k y u r.

A m o d o r i anyaegyház és K r a l o v a főkegyház közt tavaly óta egyezkedés foly, miután Kralova anyásittatni kívánja magát. Az egyezkedés már jól haladt előre, s van remény, hogy nemsokára teljesen kiegyezkednek. Ezen egyezkedés közvetítése és intézése a pozsony megyei esperességre bízott.

Többrendű kormányrendeletek olvastattak föl, és az okmányok a levéltárba tétettek le.

Előfordult a B a l d á c s i - f é l e ajándék ügye is — Ezen nagylelkű adomány feltűnő tetszéssel és lelkesedéssel fogadtattott és az okmányok az egyházkerületi irattárba letétetni határoztattak.

A z s i n a t r a vonatkozó javaslatokat két esperesség nyújtott be, a lipóti és a nyitrai. A lipótvári lelkész egy fegyenczerekre vonatkozó hosszabb iratot terjesztett elő, melyet a szuperintendens ur köröztetend, hogy a lelkészek ez iromány tartalmát hasznukra fordíthassák.

Különböző tervek, alapszabályok, indítványok és egyéb munkálatok kidolgozásával B a l t i k Frigyes ur bízott meg.

A z á l l a m s e g é l y, a Gusztáv Adolf-egylet és a gyámintézet pénzei a szegényebb egyházak, lelkészek és özvegyek közé osztattak ki. Minden esperességnek jutott belőle. — Gyámintézeti pénztárnoknak M i c h a e l i s Vilmos ur választott. A napidíjat C s e c s e t k a Sámuel ur kapja.

A z ü g y e k tárgyalásában a két elnökön kívül legtöbb részt vettek szóbelileg a következő urak: B a l t i k, L e s k o, K r i z s a n, N o v á k, H o d z s a, T r o k a n esperesek; R i t t e r, S c h l e i f e r, B o o r, P i f f k o lelkészek; O s z t r o l u c z k y, D o h n á n y i és M a j o r felügyelők; J e s z e n s z k y József egyházkerületi pénztárnok és pozsonyi másodfelügyelő, M u d r o n egyházkerületi jegyző, D r. S a m a r j a y Károly iskolai senatus elnöke és egyházi ügyész stb.

Gönczy Kálmán (gyászrajz).

Egy szomorú kötelességet teljesíték, midőn tudatom a t. közönséggel, hogy G ö n c z y Kálmán, a csekei ref. egyház ifju lelkésze, — ki is f. évi márczius 5-én tartotta a nevezett egyházban székfoglaló beszédét, alapigékül vévén Eféz. VI. 13—17. legtávolabbról sem gyanítva, hogy a saját költségén 100 példányban kinyomatott, s lelkésztársai közt tiszteletből szétosztott, s mindnyájunkat szép reményekre jogosított beköszöntője, egyszersmind hattyú éneke leend, — e hó 5-ike hajnalán, nyolcz heti súlyos szenvedés után, lerakván az általa felvett s örömmel viselt lelki fegyvereket, életének 32-ik s boldog házasságának 5-ik évében, örök hazájába költözött.

E jeles ifju Tisza-Kereszturban született, hol atyja, Gönczy Dániel közkedvességben álló lelkész volt. Kora árvaságra jutván: a vele rokonságban álló csekei lelkész-család gondjai alatt nevelkedett. Tanulmányait a m.-szigeti Liceumban kezdvén, a debreczeni ref. főiskolában jó sikerrel végezte. Innen a csekei 80 évet haladott agg lelkész mellé — ki Kölcsey Ferenczet eltemette, — előbb segédlelkészül, később adminisztrátorul rendeltetett. Mig végre az agastyán önkéntes nyugalomba lépésével, egyetlen szavazat ellenmondása nélkül rendes lelkészül választatott.

Házasságra lépett ezelőtt öt évvel, agg főnökének unokájával, s így most halálával egy özvegyet és 3 kisedet hagyott árvakul, kikhez az agastyánt méltán számíthatjuk negyediknek.

Az idvezültnek érdemeit, ily szűk keretbe szorítani nem lehetvén: csak azt említem, hogy már iskolai pályája végén megjelent nyomtatásban ily című munkája: „Egyházi beszédek, ünnepi követek számára“, mely műve, habár azon időben, csakis a felvett címje miatt, mert más kifogás ellene nem lehetett, — nem a legkedvezőbb bírálatban részesült is; de mindenesetre, az előretörő ifju iránt, már akkor figyelmet ébresztett. Beköszönő beszéde pedig szép tehetségének volt csillogó bizonyossága. E mellett, lelkipásztori gondozásán kívül, az új templom felépítése körül, fáradhatatlan buzgalommal munkálkodott; benne a család mindent; a csekei egyház igen sokat; az egyházmegye pedig, ha többet nem, egy szép reményt vesztett.

Sajnálom, hogy nem vélt halála, e hó 5-ike délutánján lévén velem tudatva; a másnap délutáni gyász szertartáson, meg nem jelenhettem a miatt, mivel éppen azon órára, a tiszta-becsi lelkész-családhoz, szintén temetési szolgálat teljesítése végett már előzőleg el voltam kötelezve. A gyászszertartást, a badalói lelkész s nyugalmazott esperes, nt. Kovács János ur végezvén, én csak másnap reggel látogathattam meg az idvezültnek már befedett sírját, — örök áldás legyen felette! Az Ur pedig őrizzen minden lelkészcsaládot, az ily szomorú változásoktól!!

Milota, szept. 16. 1877.

Sipos Károly, ref. lelkész.

K Ü L F Ö L D.

Az összpresbyterián zsinat.*)

(Vége.)

Ötödik nap. Esti ülés. Jul. 10.

Elnök: Dr. Adams, New-Yorkból.

Tárgy: végintézkedések és búcsúvétel.

Az elnök jelenti, hogy Dr. Beatty, Steubenvilleből (Ohio tartományából) fogja a buzgalmi szertartást vezetni, Dr. Beatty valószínűleg legidősb tagja a zsinatnak, valószínűleg senki sem tett személyes kényelem tekintetében a jelenlehetésért nagyobb áldozatot, mint ő. Ő részben vakságban szenved s ezért a zsolttárok, irásokat sem olvashatja, hanem ezeket Dr. Blaikie fogja helyette végezni.

Erre Dr. Beatty kijelöli a zsolttárt és írásrészletet, miket Dr. Blaikie felolvas s aztán buzgón imádkozik.

Elnök a királynőhöz intézendő felirat készítésére kinevezett bizottság munkálatát betérjeszti.

A feliratot Sir Henry Moncreiff, Edinburghból, olvassa fel a zsinat előtt, így kezdődik:

*) Lásd Lapunk 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. és 36. számait Szerk.

„A Királynő legmagasb Felségéhez.

Mi, azon lelkészek és vének, kik 25 különböző országban eső és összesen 19.040 lelkészszel s 21,443 gyülekezettel bíró 49 presbyterián egyház képviselésével bizattunk meg egy egyetemes zsinatban, mely most Edinburghban tartatik, Felségedhez, mint a britt uralom alkotmányos főkormányzójához, trónja és kormánya iránti őszinte tisztelettel óhajtunk közeledni stb.“

Dr. Hoge, Richmomból, mondja, hogy bár oly országból jött, mely republikánus a maga kormányformájában, senki nem ismeri el a jelenlevők közül mélyebben, mint ő, azon tényt, hogy nincs boldogabb kormány a földön, mint azon alkotmányos körvonalu monarchia, melynek élén a királynő áll. Nemcsak abban áll az ő kiváltsága, hogy nagyobb számu alattvalóknak áll élén, mint bármely más uralkodó; de egyszersmind ő legerősebb minden többiek között azok loyálisában és szeretetében, kiknek élén áll. — Egy kormány sincs a földön erősebb, mint a nép szeretete.

Dr. Pressensé, Párisból, pártolva az indítványt, fényes adóval járul Viktória királynő érdeméhez.

Erre a felirat, mely republikánus elnöki bizottság által készítették s melynek elfogadása republikánus állam polgára által indítványoztaték s ugyancsak republikánus állam polgára által pártoltaték, közfelkiáltással s a tetszésnyilvánítások legelkesültebb zaja közt elfogadtatik.*)

Sir Henry Moncreiff, edinburghi lelkész felhívása után a zsinat Istennek ad hálát a gyűlés alatti áldásaiért.

Dr. M'Cosh, Princetomból, kifejezi mély érdeklődését, melylyel a szövetség iránt kezdettől fogva viseltetik. Kálvin mondá, hogy átmenne az óceánon tizszer egy célért, mely szívének fekszik. Ő (t. i. Dr. M'Cosh) nem tudja, hogy Kálvin melyik óceánt értette; de ő maga most már harmadikszor jött át az óceánon ezen zsinat ügyének előmozdítása céljából és hálát ad Istennek, hogy megérte mindazon remények valósulását, miket ő az iránt táplált. Ő nem tudja, hogy a hét alatt nyilvánított volna egyetlen szó is, kifejezést nyert volna egyetlen gondolat is, mely sértené bárki érzékenységeit; ő nem ismer gyűlést, melyben az egység és szeretet szelleméből annyi lett volna és úgy véli, elmehetnek haza tudtul adni, hogy hiszik, miszerint Jézus szelleme — a szeretet szelleme — lakozék közöttük. Sokkal tartoznak ezért azok kitünő vezetésének, kik a zsinatot egész folytatán át vezérelték. Első helyen, úgy gondolja, nagyon le vannak kötelezve azok részére, kik az elnöki széken napról-napra ülnek. A bizottság (t. i. a zsinat előkészítő bizottsága, melynek Dr. Blaikie volt az elnöke), nézett szét valaki után, ki a zsinat egész folyamán át elnökölné; de valami praelatusi dolog van abban és a presbyterián szellem idegen bármi praelatusi természetű dolog megengedésétől. Ők küldtek Amerikából a zsinatra néhány kitünő férfit; de mindnyájan sajnálják, hogy van egy férfi, kit koránál fogva nem küldhettek el. Ő hiszi, edinburghi barátai közül többnek jutott eszébe, hogy azon esetben, ha csak egy elnöküknek kellett volna lennie, azon elnöknek Amerika s a jelenkor nagy theologjának, Dr. Hodgének, Princeton-

*) Megjegyezhetjük utólag, hogy a felíratra csakhamar megjött a válasz Dr. Blaikiehez, zsinati volt jegyzőhöz, jelentvén, hogy a királynő igen kegyesen vette a felíratot, mely — hozzá tehetjük — minden tekintetben méltó a megjegyzésre, miután ahhoz hasonlót még egy britt uralkodó sem kapott eddigé, benne az európai kontinensről és Amerikából való külföldiek egyaránt versenyezvén a britt alattvalókkal tiszteletük kifejezésében azon királynő iránt, kit mindenki a köz és magán erények mintaképe gyanánt szokott tekinteni. B. E.

ból, kellett volna lennie. Dr. Hodge szíve egész mélységében velök van; ő elküldé fiát, hogy képviselje őt e zsinaton; és ő imádkozik most a zsinatért és hálát ad Istennek, hogy elérhette azon időt, midőn a presbyteriánizmus így egyesült.*) Többel tartoznak, mint kifejezhetnék, a zsinat jegyzőinek is. Tétetett már említés azon szolgálatokról, miket Blaikie tanár teljesített. Ezen szolgálatokat két kitünő tulajdonság jellemzé — bámulatos tevékenység levelezéseiben és országról-országra való utazásaiban Európán keresztül. Ő (t. i. Dr. Blaikie) ezen tekintetekben nemcsak nagyban hozzájárult a gyűlés sikeréhez, de ő (t. i. Dr. M'Cosh) azt hiszi, hogy nélküle és fáradozásai nélkül nekik sohasem lett volna oly gyűlésök, mint e mostani. — És Blaikie tanár oly példát adott az amerikaiaknak, melyet nagyon bajos lesz követni. Voltak ősi skót zsoldosok és ezek Niven ur által a legszebben vezettettek.**) Köszönő szavazatot indítványoz azon testvéreknek, kik az elnöki széken ültek, a jegyzőknek, az ügybizottság elnökeinek és tagjainak és Niven urnak, a zsoldos-éneklés vezetőjének, szolgálataikért, miket a zsinat folyamán teljesítettek.

Dr. Begg, edinburghi lelkész, teljes szívből pártolja a köztetszéssel találkozó indítványt.

Miután több tekintélyes szónokok indítványára köszönetek szavaztattak a polgármesternek, a polgároknak, elfogadó bizottságnak stb. felállt:

Dr. Blaikie, szünni nem akaró zajos tapsok közt és szólt: Én vagyok felkérve, köszönetet mondani ezen kétrendbeli szavazatért; bizonyára nagy szerencsénknek tartjuk, hogy ily ügynek lehattunk szolgálatára. Néhányunkra nézve az azzal járó fáradság és aggodalom nem volt csekély; de most már, midőn ezek elmúltak, csak hálát adhatunk Istennek, hogy megsegített bennünket s törekvéseinket a siker oly mértékével koronázta meg, a miről alig mertünk álmodni. Ha semmi más jutalom nem volna, elég az, hogy világos tapasztalatot nyertem Isten hű volta felől azok iránt, kik ő benne helyezik bizalmukat. Még egy vagy két szót annak megmutatására, miért érzem hálnak magamat ezen zsinat folyamataért. Összehozott ez nagy számu testvéreket, ugyanazon család tagjait, kik sohasem látták előbb egymást test szerint; kimutatta ez valódi egységét azon

*) Megjegyzendő, hogy az összes angolnyelvű s különösen presbyterián reformátusok ugy Amerikában, mint Nagybritanniában nemes büszkeségek gyanánt mutatják fel Dr. Hodgét, a hírneves princetoni presbyterián kollégium egyik nagytekintélyű, vagyis jobban mondva legnagyobb tekintélyű tanárát. Ő is ki volt az Egyesült államok presbyterián egyháza részéről jelölve s vágyott is forrón képviselőül jelen lenni az egyetemes zsinaton; de fájdalom! az orvosi tanács visszatartá őt a megjelenéstől. hajlott koránál fogva gyengének ítélte az óceán hosszas tengeri útjára. Dr. Hodge aztán írt egy szép levelet a skót rendező bizottság elnökéhez. Dr. Blaikiehez, jelezvén abban fájdalmát a felett, hogy koránál fogva már nem utazhatja át a tengert, de egyszersmind rokonszenvének meleg érzelmeit a presbyterián zsinat ügye iránt, Isten áldását kérvén annak folyamára. A közzétett levél sorait olvashatók az angol lapok hasábjain. Dr. Hodge fia, az ifju Dr. Hodge, kiről fentebb M'Cosh mint az apa képviselőjéről tesz említést, szintén kitünő tanár a princetoni kollégiumban. Az öreg Dr. Hodge különösen három nagy, vaskos kötetből álló remek systematica theologiajával érdemelte ki kortársai tiszteletét s úgy tekintetik e nagy terjedelmű munka, mint a maga nemében páratlan a jelenkor theologiai irodalmában. Most is, midőn Dr. M'Cosh a zsinat előtt Dr. Hodge nevét említé, a gyűlésterem rögtön minden oldalról bételt a lelkes tetszésnyilvánítások zajos özönével, mutatva a nagy theolog iránt érzett általános tiszteletet. B. E.

**) A zsinat folyamára ugyanis nőkből és férfiakból egy igen díszes énekkar volt alakulva s a zsoldosok éneklésében, melyben azonban a közönség is, annak rendje szerint, részt vett, egy énekkar vitte a zsinat ülésein a vezérszerepet. B. E.

nagy testnek, melynek Krisztus a feje és annyira elnémitotta az ezerféle agyaskodásokat, melyek minden időben készen állnak az ellenség szolgálatában; bebizonyította ez, hogy a hittudósok, midőn összejönnek, nem mindig versengeni jönnek össze; hanem össze tudnak jönni a szeretet és béke szellemében is; betöltötte ez azon vágyat, mely oly sok ideig szendergett a Kálvin sirjában; különösen örülök egy dolgon. Örülök, hogy élő rokonszenv szövetsége alakított az erősebb és gyengébb egyházak között és azon távol eső gyarmatok között, melyek oly gyakran fájdalmasan érzik, az egyházi család többi tagjaitól elválságukat. E zsinat egyesített bennünket egy imaszövetségben. Ohajtom megpendíteni, hogy mily áldott volna az, ha szombat estéknél, midőn imádkozni szoktunk Isten áldásáért az urnapi isteniszteletekre, valóban kiválólag szíveinkbe foglalnók ezen presbyterián szövetség összes 20,000 lelkészét és gyülekezeteit, bárha nem hagynók ki a többi egyházakat sem. Imádkozunk, hogy valamint a természeti nap feljő ország után országra és aláönti a nappali világosságot, úgy a Világosság napja is támadjon fel reájok, gyógyító hatással szárnyai alatt; hogy Japántól kezdve keleten Kaliforniáig nyugaton, Európa északi pontjától Afrika déli pontjáig s a tengerek összes szigetein Isten áldása szálljon alá az Ur minden napján, hogy így a szabadulás és idvesség szava hallassék minden mi hajlékinkban.

Dykes zárbeszéde.

Most Dr. Dykes, kitűnő londoni presbyterián lelkész, emelkedik föl a zárbeszéd előadására, mit a szabadegyház nagy gyűléstermét zsúfolásig megtöltő diszes nő és férfi hallgatóság megható ünnepélyességű csendben hallgat mindvégig.

„Négy száz év viszontagságai multak el, mióta egyházaink legősebbike (ha a wáldensi egyház igényeit kiveszszük) a cseh-országi egyház, kimenekült a régi romlottságokból s visszatért az apostoli keresztyénség tiszta tanainak és egyszerű formáinak alapjára. Ezen viszontagságok általános eredménye az volt, hogy megszorított és egyszersmind elszórt és megosztott bennünket. Vallási és polgári forradalom aerái, háború, az inquisitio és a dragonosok, tengeri felfedezés és gyarmatosítás, nem kevésbé, mint theologiai vizsgálódás ezeket (t. i. a jelzett 400 évet) elválás, elszóródás, sőt részben elidegenülés századaivá tették. Egyik kezünkkel Ujzealand ellensarki havát érintjük, másikkal a Hudsonöböl sarki havát. De a geográfiai elkülönülés nem a legroszabbik megosztásaink között. Oly akadályok teremtettek, melyek csak azon szent hivatás elismerése által, hogy valósítsuk meg mélyebb egységünket, győzhetők le. Összejövünk egy héttel ezelőtt, képviselvén saját nagy ágazatunkat Krisztus közönséges anyaszentegyházában, először jövünk össze a történelem falain belül, miket századok tisztelete szentesített meg, hogy együttesen boruljunk le ináadásra Isten zsámolyánál. És Isten szolgája elmondá nekünk, miként kelljen szövetségünknek, ha az a valódi keresztyén egység példája és nem azé, a mi gépies, vagy világi akar lenni, nem egyházi politika alapján egyedül, de egyszersmind keresztyén élet és keresztyén szeretet alapján nyugodnia. A keresztyének lelki egysége, Krisztussal, egyedüli fejjel való közös egységök folytán, olynemű egység, mely lényegi és megbecsülhetetlen; mely nélkül semmi mérvű egyházi együttműködés, vagy épen egyesülés is, nem használhatna sokat nekünk. Ama naptól fogva*) el valánk foglalva bizonyos

*) A megnyitó egyházi beszéd napjától, melyen a ker. egységre intettek.

terjedelemben oly tárgyakkal, melyek szükségképen felekezettek; de sokkal nagyobb terjedelemben olyanokkal, melyek egyetemes érdekűek a keresztyén emberekre nézve. Ha egy napot presbyterián kérdésekre fordítánk, a többiket szélesb körűekre fordítók, olyanokra, minők a lelkészet feladata, az evangyéliom terjesztése és a hit védelme. Sőt ezek megvitatásában is talán kikerülhetetlen, hogy többé-kevésbé felekezeti álláspontból tekintsük azokat; de nem kikerülhetetlen és végzetes volna, hogy felekezeti szellemben bánjunk el azokkal. Még egy oly zsinat is, minő ez — bár széleskörűnek látszik is — jórészen felette keskeny képviselni a keresztyénség azon részét, mely tényleg és egészen megegyezik az oly nagyszerű gyakorlati célokkal, minők közöttünk lőnek megvitatva. Tehát felette keskeny még az kielégíteni némelyikünk aspirációit — hozzá merem adni — megvalósítani némelyikünk álmait; felette keskeny betölteni azon fényes reményt, melyért Kálvin sok tengert átutazott volna. — Illő egy képviselőhöz, ki Angliából való — Angliából, hol, ha saját águnk gyenge, az evangyéliomi keresztyénség többi ágai erősek, hogy épen innen való képviselő emlékeztesse önöket, hogy a reformáció velünk testvér egyházai, ha nem is presbyterián elvűek, némelyek azok közül, annyira át vannak, mint mi lehetünk, hatva a buzgóságtól azon nagy tettek iránt, melyekért Krisztus egyháza létezik. — Azoktól, merem mondani, sokat kell tanulnunk. Azokkal, mindenesetre, a legszorosabb sympathiában állóknak kell magunkat éreznünk. És ezt tenni fogjuk, ha saját szövetségünk önmagunk közt azon nyugszik, a min annak kell nyugodnia, a Krisztusban való közös életben. — Mert, kikkel egyesít bennünket a Krisztusban való lelki élet? Csak egymással? Sőt inkább mindazokkal, kik őszinteségben szeretik Ur Jézusunkat s élő fejöknek tartják őt. Gyűléseink végén tehát visszatérünk azon alaphanghoz, melyet hallánk, midőn azok kezdődtek — éljünk jobban és szeressünk jobban az Atyával és az ő Fiával való közös egységünk egységében. A gondolkodás egy más iránya is ugyanezen következményre vezet. A kritikusok, szintűgy a barátságosak, mint az ellenségesek, lesben állnak a gyümölcsökre, melyek által ujszövetségünknek igazolnia kell magát. Nem fog az élni s nem fogja az érdemelni az életet, ha valami érdemes módon nem munkál közre gyakorlati eredményekre. Nos! a mekkoraság, melyben az egyházak ez új kombinációja képesnek fog találatni Krisztus ügyének erősítésére, hol az gyenge, vagy gyöngéden szorosabbra fűzni a viszony szálait a különvált testvérek között, vagy közrehatni nehéz problémák megoldására, vagy szélesb tapasztalat világát vetni ösvényünkre — mindezek még várandók.

Egy gondos lépést megtevének több fontos irányban tények összegyűjtése és egybebeszélés által. De annyi bizonyos, hogy az egyházak semmiféle gyakorlati együttműködése nem lehetséges, míg magok az egyházak tagjai előbb valami meleg és barátságos érzületbe nem hozatnak, sem nem tartható soká fenn keresztyéntelen gyűlölet és irigységgel szemben, vagy épen a hol kölcsönös ismeretlenség és érzéketlenség uralg. Nincs tehát biztosabb út, melyen előkészülhetnénk egyesített cselekvésre, mint időközben növelni egyházaink ismeretségét egymás ügyeivel, kisimitni antagonizmusainkat és ellenszenveinket s létrehozni a kölcsönös tiszteletet és bizalmat. A testvéri szívéllyesség szelleme könnyen felgyulad, midőn a testvérek összejönnek, mint mi tevők, keresztyén eszmecekerét tartani szent tárgyak felett. Egy oly légkörben, minő ez, egészséges lelkesedés ömlik szét. Vigyázzunk, hogy az ne aludjék ki e zsinat falain kívül. Hadd terjedjen szét az tőlünk különböző egyházainkban! Legyen czé-

lunk szégyenelve éreznünk és tanítsuk testvéreinket szégyenelve éreznők azon felette bágyadt érdeklődést, melylyel egymás iránt mindannyian viseltettünk, még inkább elszigetelt, összevont rokonszenveinket s leginkább mindenekfelett alkalmi bizalmatlanságainkat és viszálykodásainkat. Mert ezt tenni annyi, mint kiegyengetni az utat, ha nem is egyszerre, de lassanként, nagyobb kombinációkra, bensőbb együttműködésre s a szétosztott erők oly hatalmas egyesítésére egy közös ügyben, a mi kénytelené tegye annak bevallását, hogy szövetségünk csakugyan munkált gyakorlati jótettet. De, tegyük fel, hogy erre nézve az idő még távol van; tegyük fel, hogy a megfogható munka, mit az egyházak ezen szövetsége véghez viendő, oly munka, a mi rovat alá eshetnék, csekélynek, vagy semminek fog kiválni, — tehát semmi haszna se legyen? Hogyan, ha az fokozza sok szivekben különböző egyházainkon keresztül azon odaadást, melyet Mesterünk iránt táplálunk és azon szeretetet, melylyel egymás iránt viseltettünk és azon reményt és vágyódást, melylyel az igazság győzedelmét várjuk? Csekély, vagy semmi ez? Hogyan, ha az a felekezeties nyeresémet kevesebbnek látatja és a Krisztus nagy ügyének szolgáló nyeresémet többnek látatja? Ha az béketűrőbbé tesz bennünket egymás iránt, kevésbé ragaszkodókká apró többrebecsülésekhez, készebbé egymás kezére munkálni; ha az nyájasabb szellemet lehel vitakozásainkba s megtanít bennünket örvendezni a versenyző keresztyén testületek sikerén? Hát csekély vagy semmi ez? Ennyit tenni is már kellett, hogy némileg fokozza a presbyterián keresztyének lelki életét és ez nem csekély dolog!

Mélyebb lelki élet, szent és nemes czélokra szentelve levő személyes élet, Istennel rendesebben táplálkozó s ennélfogva Istenhez hasonlóbb és Krisztushoz hasonlóbb élet — ez az, a miért az egyházak léteznek; a miért az egyházak Ura meghalt! Gyűléseink semmi nemesebb czélt nem követhetnének; és ismét, emlékezzünk meg róla, hogy ez nem saját czélunk egyedül, hanem közösen sajátunk Krisztus minden követőjével. De ez oly cél, mely nem pusztán gyűlések, nem is szövetségek, nem, sőt nem is egyházak által érendő el. Van oly egyházkodás (ecclesiasticismus), mely megöli a helyett, hogy táplálná a benső életet. Sőt van (a mint sejtem, mindnyájan felette szomoruan tapasztaltuk) bizonyos elmerülés az egyházi munkába, annak működési módszereibe és részleteibe, a mi éhen öli meg és nem táplálja az ájtatosságot. Senki sem tudja jobban, mint a lelkek őszinte pásztora, hogy mily lehető az ember minden idejét a vallás szolgálatára, minden erejét az egyház ügyvivéseire fordítani és minden irási ismerettel és építő beszéd adományával birni és mégsem birni amaz isteni szeretettel Isten és emberek iránt, mely nélkül semmik vagyunk. Ah! másvalahol tartatik gyújtva és lobogásban ezen égi szent láng! A titkos magányban, béketűrő, kegyes elmélkedés által, Urunk keresztyén aljában, naponkénti önvizsgálás, istenes fegyelem és folytonos könyörgés folytán, így és nem másként, kell a pásztoroknak, a kormányzóknak, valamint minden keresztyén emhernek, vigyázniok magokra, hogy növekedhessenek a kegyajándékok legkedvesebbjében, azok összegében és kötelékében: az alázatos és tökéletes szeretetben. Testvérek! imádkozzunk egymásért. Eljöttünk, hogy vezettessünk be e héten a testvériség széles körébe, mint a minőt közülünk legtöbb ismerének ezelőtt. Ezután már csoportozatunk távol eső egyházi össze lesznek kapcsolva lelkeinkben jobban, mint ezelőtt voltak, élő emberekkel, kiknek testvéri kezeit itten sajátunkéiba szorítók. Midőn imádkozunk az egyetemes egyház jólétéért és elszórva levő presbyterián családu-

kért, emlékezzünk meg egymásról és imádkozzunk egymásért, imádkozzunk egyszersmind illető egyházi testületeinkért és ujítsuk meg, valahányszor imádkozunk, azon szeretetet, mely e pillanatban egygyé tesz bennünket. És az áldás, melyet kérni fogunk egymásra, legyen minden egyéb áldások előtt és felett az, hogy egyek lehessünk isteni Urunk szeretetében és egységében, hogy közülünk mindenki növekedhessen az alázatosságban, gyöngédségben és tisztaságban, szüntelenebbül bámulván a szeretetet amaz áldott arczon és öntudatosabban megragadván a szeretetet amaz átszegzett kezén.

Kedves és tisztelt testvérek a tengerentúlról (t. i. Amerikából)! Legyen szabad intéznem egy szót hozzátok — a mint reá felkértem — britt egyházaink tagjai részéről e zsinatban, és elmondanom, hogy mi hálás örömmel üdvözöltünk titeket magunk közt s akaratum ellen bocsátunk közülünk távozni. A száraz föld és tengerek királya kíséren el titeket biztonságban távoli hazátokba! E boldog találkozási idő emléke zöldüljön újra és újra a jövő évekén át! Kövesse siker minden fáradozásaitokat és legyetek boldogok lelketekben és sokasodjanak s épüljenek a ti nyájaitok és az Ur maga adjon tinektek békeséget mindenkor és mindenben. Oly kellemes volt érülköznünk együtt, hogy nehéznek tetszik ezt mondani: soha nem fogunk ismét összegyülni Atyánk házában itt alatt; soha nem fogjuk ismét egyesíteni hangjainkat egy földi énekké! De a munkások részére, kik az Ő összes mezőinek legtávolibb és leghomályosb részeit művelik — művelik azokat sikertelen kezekkel, könyekkel, és kevés gyümölcscsel — Ő (mert Ő nagylelkű Ur) ugyanazon fényes díjat — felülfizetést a hűséges szolgálatért — adja azon napon, midőn végtére egy nagyszerűbb és boldogabb haza fog befogadni mindnyájunkat s egy édesebb összhangu énekbe fogunk egyesülni ama városban, melynek nincs temploma!

* * *

Dr. Dykes zárbeszéde után, melyet valóban a Krisztussal együtt élni és halni egyaránt nyereségül tartó lánglelkű apostol szelleme lengett át, Dr. Beadle, Philadelphiából, emelt szót, mondván: ezen zsinatból már is egy szentebb odaadás fejlett ki Isten munkája végzésére. Ők valami titkos uton egy új horgonykötelet vetének át az átlanti óceánon és az átvonult a csatornán és kinyult a kontinensen keresztül; és azon a presbyteriánok gondolatai igen gyakran fognak összetalálkozni. Szólván az amerikai képviselők részéről, mondja, hogy ők várják a zsinat tagjait, eljönni és megnézni az új egyházat az új világban. Várják, hogy nézzék meg, hogy mint szereti gyermekök az igazságot, tanítja az igazságot s kész, ha kell, meghalni a Hitvallás dicső ősi tanaiért. A zajos lelkesedést keltő szavak után Dr. Beadle továbbmenve mondja, ők azért is kérik a zsinat tagjai eljövételét, hogy nézzék meg Isten munkáját közöttük; nézzék meg hibáikat is; nézzék meg, hol tévedtek, és segítsék őket azok kijavításában. Kérik, jöjjenek el és mondják meg, miként kell ügyesebbeknek lenniök a keresztyén munkában.

Dr. Fisch, Párisból, egy rövid beszédben elismerést, köszönetet fejez ki azon szives nyilatkozatokért, melyek az európai kontinens irányában tettek s áldást kíván a zsinat összes tagjaira s a zsinatban képviselve levő összes egyházakra.

Az elnök néhány berekesztő észrevételt tesz, bizonyítván a jót, a mi már is keletkezett a zsinatból. Ő úgy tekinti a zsinatot, mint a mi egy nagy hatalom önmagában. Soha nem kép-

zelték, hogy ők egy szerves uniót hozzanak létre; nem képzeltek, hogy különböző csoportokat összekapcsolhassanak; de im! összejöttek, hogy kifejezést adjanak egy uniónak, mely immár létezik. Legyen most már közöttük keresztyén együttműködés, különösen legyen pedig a keresztyén missiókban; mert a keresztyén apologetika legjobb formája a keresztyén evangyélizálás.

Dr. Phin, Edinburghból, köszönő szavazatot indítványoz a búcsúülés elnökének általános helyeslés kiseretében; s egyszersmind lelkesült tetszésnyilatkozatokra ragadja a közönséget, midőn mondja, hogy az egészséges keresztyén tan ez országban igen hatalmas lökést nyert az amerikai testvérek nyilatkozataiból.

Ezzel a zsinat ügyfolyama teljesen véget ér s az ülések buzgalmi szertartással, mely állott a 122-ik zsoltár zárversének felséges hármóniába olvadó elénekléséből és az ünnepélyes pillanattól különösen meghatva levő elnök minden szívet megragadó imájából, a philadelphiai testvéri vizontlátásig, végleg berekesztetnek.

* * *

Véget ért ezuttal azon szép jelenség, mely a maga nemében első és egészen új dologként merült fel a reformátorok napjai óta Krisztus igazságának örökké magasan lengő zászlója alatt, s mely oly események sorozatához ígérkezik kezdetül szolgálni, a melyek kétségkívül érdekes vonásokat fognak nyújtani az ujkori ügyszertörténelem lapjai számára. A református presbyterián egyházak az egész világon, különösen pedig a britt és amerikai népek mindennél hatalmasabb bibliai szellemének vezérlete alatt, gyorsan terjednek; számuk és erejük a világ különböző, sőt legtávolibb pontjain, valóban örvendetes arányban növekszik s talán épen ennek tudata ébreszthet fel angol fajú presbyteriánjainkban, kik mindenestre úgy számban, mint mindenféle erőben legimponálóbb ágát képezik a presbyteriánizmusnak, a zsinat eszméjét is magasabb czélokért törekvő szellemi és erkölcsi egyesülésre. Elég az hozzá, hogy gondos meghányásvetés és szorgalmas előkészületek után csakugyan összeült az ugyanazon elveket valló presbyteriánusok egyetemes zsinata oly helyen, mely úgy multjánál, mint jelenénél fogva általános elismerés szerint kiválólag megérdemlé e szép tisztességet; és aztán tanácskozásai oly szép sikerrel folytak és végződtek, mit elvitatni senki sem érezhet magában hajlandóságot, ha csak némi részben is igyekezett magának a dolgok felől alapos ismeretet szerezni és elfogulatlan ítéletet alkotni. A tagok száma, a világ minden részéből, különösen pedig Amerikából, csaknem várakozáson felül sok volt s a tagok magok általában véve kiváló képességű és tudományú s keresztyén hitű férfiak valának. Valóban meglepő volt az a buzgóság, melylyel még a legparányibb presbyterián egyházak is úgy a világ legtávolabbi pontjairól, mint az európai kontinensről oly nemesen versenyzének a magok kellő képviseltetésében. Sajnálni lehet, hogy épen magyar református egyházunk hivatalos tagjai közül csak egy-két tag vállalkozott a megjelenésre; mert hiszen számunk tekintélyes nagyságához képest úgy egyházi, mint nemzeti szempontból valóban megérdemeltük volna a teljesb számú képviseltetést. Különben meg kell jegyeznünk, hogy Balogh tanáron kívül, kihez végtére György Endre, ifju nemzetgazdász, is csatlakozék, volt a magyar református egyháznak még egy más derék képviselője is Szilassy Gyula ur személyében, Losoncziól, kit a zsinat előkészítő bizottsága nevében Dr. Blaikie hívott fel. Szilassy

ur, ki a református egyház elvei és kormányformája iránt meleg érdeklődéssel viseltetik, csakugyan egyháza és hazája iránti nemes kötelességének ismerte a felhívást elfogadni s a zsinat ülésin társtag gyanánt részt is vett.

A zsinat megvitatott tárgyai mindannyian fontosak s az azok felett tartott értekezések és beszédek valóban tanulságosak, kitünő értékűek s hittel és tudománnyal egyaránt teljesek valának. Kétségkívül a zsinat nem igazgató, törvényhozó, vagy határozó tekintélyű testületként ült össze; de hisz az, hogy hivatalos színű lépéseket tegyen, nem is tartozott épenséges czéljánál fogva feladatára. Mig gondosan tartózkodott attól, hogy valamiképen egyik vagy másik egyház speciális ügyeibe avatkozzék be, folyvást oly szellemtől és tekintetektől vezérelteték, melyek közösen és pedig lényegileg érdekelnek minden presbyterián evangyéliomi egyházat. Az evangyéliomi igazság és szabadság szeleme volt az irányadó; már pedig ezen igazság és szabadság drága és féltett kincsek a presbyteriánok előtt mindenhol s tisztázásuk és bizalmas megbeszélésük kiválólag alkalmas új szívet és reményt önteni azon egyházakba, melyek, általános elismerés szerint különösen az európai kontinensen, részint az ultramontanizmus, részint pedig az ujkori féktelen elvűség felé hajló hitetlenség ellen küzdenek. Mindenekfelett felmutatta a zsinat a világ előtt, hogy az evangyéliomi presbyteriánizmus egy élő egységet képez s az egész világ presbyteriánusai benső egységre tudnak lépni fensőbb és nemesebb s mindenikkkel közös lelki czélokért. Jellemzi a zsinatot azon egyetemes irányu szellem is, mely harcra kél ugyan az ész és írás fegyvereivel a presbyterián egyházak írási elvei és kormányformája mellett: de sohasem vonja magára a kizárólagosság jelényeit (attributumait) más evangyéliomi egyházakkal szemben, melyek — kivált Angliában számosan — ugyanazon Krisztus igéjének örök eszméit hirdetik. Valóban a zsinat nem támadó, vagy viszálykodó szellemtől vezérelteték, hanem inkább a szeretet nyelvén vitatá meg az igazságot, a mint az Krisztusban vagyon s jó és testvéries viszony ápolását hangsúlyozá mindazokkal szemben, valakik őszintén nevezik az egyház egyedüli Urát, a Krisztus nevét. Jó lelkiismerettel és az igazság iránti hűséggel mondhatjuk tehát végig nézve a zsinat egész folyamán, hogy a presbyterián egyházak annyi kitünő, hittel és tudománnyal ékeskedő, lelkészei és védei nem ok nélkül gyűltek egybe az evangyéliomi presbyteriánizmus fővárosában, melynek tiszta keresztyénségét mindannyian, egymással vetekedve, hangsúlyozák; de sőt összesített bölcseségök, tudományuk és gyakorlati eszméik által lényegesen gazdagították Krisztus egyházának értelmi kincstárát.

Végül pedig az „Ev. Prot. Lap“ tudósítója csakis hálával gondol mindazon kedvező körülményre, hogy az egyetemes presbyterián zsinat folyamának szemtanuja lehetett, mindazon szerencsére, hogy ezen Lap számára arról töle telhető értesítéssel szolgálhatott.*)

Bethlendi Endre.

*) Fogadja itju barátom nagy kitartást s buzgó munkásságot tanúsított becses dolgozatáért, miket a Daily Review nagy napi lapból áttanulmányozás után késített az én felkérésemre Lapunk számára, szívélyes köszönetemet. Kedves maradand emléke ottani találkozásomnak önnel; a nemes láng vezérelje önt tovább is pályáján, tudósítása becses része maradand Lapunk tartalmának, s komoly olvasói is élvezettel emlékezzenek a tartalmas tudósításra.
Szerk.

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.